

Dyddiad y cyfarfod :	15/4/2021
Aelod Cabinet :	Y Cyng. Gareth Thomas
Swyddog Cyswllt :	Nia Gruffydd
E-bost a Ffôn Cyswllt :	NiaGruffydd@gwynedd.llyw.cymru 01286 679461
Adran / Gwasanaeth :	Economi a Chymuned

Teitl yr Eitem: Adolygu'r Gwasanaeth Teithiol Llyfrgelloedd

Pam bod angen Arweiniad?

Yn ystod yr argyfwng Covid-19, dechreuwyd ar drefn newydd sbon o gyflenwi Gwasanaeth Teithiol i'r Cartref (ymweliadau misol gyda phhecyn llyfrau i ddefnyddwyr bregus fel arfer) a chychwyn gwasanaeth cludo llyfrau i'r cartref ar gais.

Yn lle'r cerbydau arferol, llogwyd cerbydau llai gan alluogi'r gyrrwyr i gyrraedd pob lleoliad yn hwylus o fewn y sir. Nid ydym eto wedi adfer y Gwasanaeth Teithiol sydd yn caniatáu i ddefnyddwyr ddod ar y cerbydau i ddewis llyfrau, am resymau galw gan ddefnyddwyr a diogelwch.

Cyn adfer gwasanaeth Llyfrgell, cysylltodd gyrrwyr y Gwasanaeth Llyfrgell Teithiol i'r Cartref gyda phob un defnyddiwr, i weld a oeddynt eisiau ail-gychwyn derbyn gwasanaeth llyfrgell ai peidio. Mae pawb oedd eisiau gwasanaeth Cartref, ar hyn o bryd yn derbyn gwasanaeth.

Beth yw'r arweiniad a geisir?

Pwrpas yr adroddiad hwn yw cael arweiniad ar y Gwasanaeth Teithiol i'r Cartref yn dilyn adolygiad o'r ddarpariaeth bresennol a hanesyddol o fewn y Gwasanaeth Llyfrgell.

Rydym wedi cynnig nifer o opsiynau yn seiliedig ar ein canfyddiadau ni o'r galw a'r defnydd presennol ar y gwasanaeth, ac arbedion y gellir eu gwneud o adolygu'r patrwm darpariaeth.

Rydym yn grediniol bod ffordd amgen i ddarparu'r gwasanaeth yn dilyn cyfnod o brofi'r galw yn ystod yr argyfwng Covid-19, ac rydym yn cynnig model newydd o weithio a fydd yn fwy effeithlon o ran adnoddau, ac yn gallu cwrdd â'r angen a'r galw newidiol oddi wrth ddefnyddwyr, gan ein galluogi i ymateb yn fwy hyblyg ac ystwyth i anghenion ein defnyddwyr.

Beth yw'r cefndir ac ystyriaethau perthnasol?

1. Ar hyn o bryd, darperir Gwasanaeth Teithiol i'r Cartref gan 3 cerbyd yn gwasanaethu 3 ardal, sef
  - Gwasanaeth Teithiol a Chartref Arfon
  - Gwasanaeth Teithiol a Chartref Dwyfor
  - Gwasanaeth Teithiol a Chartref Meirionnydd
2. Cyflogir 3 gyrrwr yn llawn amser a lleolir 2 gerbyd yng Nghanolfan Llyfrgell Caernarfon ac un cerbyd yn Llyfrgell Dolgellau.
3. Yn ystod y cyfnod pandemig (ers adfer gwas yn Gorffennaf 2020) rydym wedi gallu darparu'r gwasanaeth Teithiol trwy gyfrwng 3 gyrrwr a thri cherbyd llai, a chynnig:
  - 3.1. Gwasanaeth misol i ddefnyddwyr Llyfrgell i'r Cartref
  - 3.2. Gwasanaeth cludo llyfrau ar gais i'r cartref i unrhyw un sy'n byw yng Ngwynedd. Gall hyn fod yn becynnau darllen sy'n cael eu paratoi gan aelodau staff neu geisiadau am lyfrau penodol.

3.3. Gwnaed Asesiad Effaith ar y gwasanaeth newydd hwn - Gwasanaeth Cludo i'r Cartref Llyfrgelloedd Gwynedd – Gwedd 1 Adfer Gwasanaeth yn sgil Covid-19 (gw. Linc isod)

4. Yn ymgynghoriad cyhoeddus Strategaeth Ariannol Cyngor Gwynedd a gynhaliwyd yn Ionawr 2019, cyflwynwyd cynnig Lleihau'r gwasanaeth llyfrgell deithiol - ymweld â llai o aros fannau ac yn llai aml. Derbyniwyd sawl sylwad oedd yn poeni am effaith negyddol ar blant/pobl anabl neu fregus os bydd y gwasanaeth llyfrgell teithiol yn stopio. (5)
5. Yn Adroddiad Safbwynt y Defnyddiwr Gwasanaeth - y Gwasanaeth Llyfrgell 2017-18 - Cyngor Gwynedd gan Swyddfa Archwilio Cymru, (Gorffennaf 2018) nodir yr argymhellion canlynol-
  - Sicrhau bod trefniadau effeithiol ar gyfer rhannu gwybodaeth rhwng staff mewn llyfrgelloedd a rheolwyr canolog y gwasanaeth llyfrgell.
  - Cyfleu canlyniadau ymgynghoriadau yn y dyfodol fel bod defnyddwyr gwasanaethau yn deall y materion a godwyd a'r hyn y mae'r Cyngor wedi'i wneud mewn ymateb iddynt.
  - Gwella lefel y cymorth a roddir i ddefnyddwyr y gwasanaeth llyfrgell deithiol. Yn benodol
    - lle y bo'n bosibl, darparu cyfarpar TGCh a mynediad i'r rhyngwrwyd mewn llyfrgelloedd teithiol er mwyn diwallu anghenion defnyddwyr llyfrgelloedd
    - ystyried sut y gellid defnyddio'r gwasanaeth i alluogi trigolion mewn ardaloedd gwledig gael gafael ar wasanaethau eraill y Cyngor
6. Mae tua 21,000 o boblogaeth Gwynedd (17%) yn byw o fewn 0.25 milltir at arosfan llyfrgell Deithiol. Rydym wedi gallu cwrdd â'r targed Dangosydd Ansawdd Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru, '*% yr aelwydydd o fewn 3 milltir i fan gwasanaeth sefydlog neu o fewn 0.25 milltir i arosfan llyfrgell deithiol*', sef 80% o boblogaeth Gwynedd. O adolygu'r Gwasanaeth Teithiol a Chartref a pheidio ag ymweld ag arosfannau teithiol, byddai'r ffigwr hwn yn gostwng i 63% ac ni fyddwn yn cyrraedd y targed presennol. Wedi nodi hynny, mae'r seithfed fframwaith safonau ansawdd ar gyfre llyfrgelloedd Cymru yn cael eu trafod ar gyfer 2021-2024, ac mae'n bosib y bydd y targed hwn dan adolygiad.
7. Mae ffigyrau defnyddwyr presennol y Gwasanaeth Teithiol fel a ganlyn (defnyddwyr y gwasanaeth misol, nid y gwasanaeth cludo).

	Arfon	Dwyfor	Meirionnydd	Cyfanswm
Oedolion	24	82	68	174
Plant/Pobl Ifanc	1	0	3	4
Caeth i'r Tŷ	91	71	139	301
	116	153	210	479

8. Mewn ymgynghoriad staff a gynhaliwyd yn Tachwedd 2020, (cyfradd ymateb 66%), nododd 90% o staff llyfrgelloedd Gwynedd eu bod yn cytuno neu'n cytuno'n gryf y dylai llyfrgelloedd Gwynedd fod yn cynnig gwasanaeth cludo ar gais i unrhyw un sy'n dymuno hynny. Yn nhrefn nodi blaenoriaeth gwasanaeth, dyma nodwyd:
Gwasanaeth i'r Cartref misol
Gwasanaeth Cludo ar gais
Gwasanaeth Teithiol gyda fan lyfrau
9. Mewn Ymgynghoriad Defnyddwyr a gynhaliwyd yn Rhagfyr-Ionawr 2021, holwyd y cwestiwn A hoffech i'r gwasanaeth Cludo Llyfrau fod ar gael yn y dyfodol – hyd yn oed ar ôl i lyfrgelloedd ail-agor? Allan o 134 o ymatebion, atebodd 83% yr hoffent i'r gwasanaeth barhau i fod ar gael. (87% os ystyrir ymatebion ar-lein yn unig).
10. **Opsiynau darparu'r Gwasanaeth Llyfrgell Teithiol a Chartref a goblygiadau ariannol**
Gweler yr atodiad sy'n cynnwys asesiad o fanteision ac anfanteision yr opsiynau.

Opsiwn 1

Gwasanaeth Cartref (misol) a Chludo Eitemau i'r Cartref yn cael ei darparu gan 2** Gerbyd llai* a gyrrwr yr un:-

1- Arfon/ Dwyfor

2 – Meirionnydd

*faniau trydan/hybrid

**Yn dilyn ymddeoliad gyrrwr yn y 1-2 flynedd nesaf. Byddai un gyrrwr a cherbyd yr un i Arfon a Dwyfor yn ystod y cyfnod cyn hyn.

Opsiwn 1 – Cam 1-2	Arbed costau rhedeg 1 cerbyd Arbedion cyflogaeth 1 gyrrwr llawn amser Costau rhedeg is i gerbydau llai (x 2) Arbedion pwrcasu cerbydau mawr yn y tymor hir (x3). Cost cerbyd presennol tua £100k yr un.	£4K £25K £3-4K Arbedion adnewyddu cerbydau yn y dyfodol (£20-40K+ i adnewyddu yn 2021 a pheidio a phrynu cerbyd mawr)
-----------------------	--	--

Opsiwn 2

Gwasanaeth Cartref (misol) a Chludo Eitemau i'r Cartref yn cael ei darparu gan 2 Gerbyd llai* a gyrrwr yr un:-

1- Arfon/Dwyfor

1 Meirionnydd

Yn ogystal â Gwasanaeth Teithiol (misol) yn cael ei ddarparu gan 1 cerbyd ac 1 gyrrwr i'r sir.

1 - Teithiol

*faniau trydan/hybrid

Opsiwn 2	Arbedion costau rhedeg 2 gerbyd llai yn cael eu gwrth-wneud gyda chostau rhedeg cerbyd Teithiol sirol Arbedion pwrcasu cerbydau mawr (x 2) yn y tymor hir	£0 Arbedion adnewyddu cerbydau yn y dyfodol (£20-40K+ i adnewyddu yn 2021 drwy beidio adnewyddu cerbyd mawr a phwrcasu cerbydau llai)
----------	--	--

Opsiwn 3

Cadw'r status quo, sef 3 cerbyd Teithiol gyda gyrrwr yr un yn cyflenwi Gwasanaeth Cartref (misol) a Teithiol (misol)

1 – Arfon

1 – Dwyfor

1 - Meirionnydd

Opsiwn 3	Dim arbedion	£0
----------	--------------	----

O dderbyn arweiniad y Tîm Arweinyddiaeth ar yr egwyddorion hyn, yr amserlen fyddai:

Chwefror 2021	Derbyn arweiniad ar yr opsiwn a ffefrir
Chwefror 2021	Datblygu model gweithredu
Mawrth 2021	Ymgynghori gyda defnyddwyr
Ebrill 2021	Adroddiad i'r Cabinet i gytuno ar y ffordd ymlaen
Mai 2021	Gweithredu'r model newydd

Casgliad

O ystyried y dystiolaeth yn yr adroddiad a'r ymgysylltu sydd wedi ei wneud hyd yma, mae'r Gwasanaeth yn ffafrio mabwysiadu Opsiwn 1 fel y model darparu a gweithredu gorau i'r dyfodol.

Yn amlwg, mae'r cyfnod clo wedi amlygu beth sy'n bwysig i drigolion Gwynedd o ran gwasanaethau Llyfrgell, ac mae gallu archebu a derbyn llyfrau i'r cartref ar gais yn un o'r anghenion hynny. Yn ystod y cyfnod hwn, nid ydym wedi derbyn yr un sylw am y diffyg argaeledd cerbyd Llyfrgell Deithiol mewn pentref neu stad dai. Yn ystod y cyfnod clo felly, ceir mynediad at eitemau llyfrgell mewn modd gwahanol sy'n cwrdd a'r galw gan bobl Gwynedd, ac efallai fod presenoldeb cerbyd llyfrgell fel man ymgynnull mewn cymunedau gwledig bellach ddim yn cymaint o ffactor wrth ddarparu a chyflenwi gwasanaeth ag y bu.

Croesewir arweiniad gan Aelodau ar gynnwys yr adroddiad a'r cyfeiriad y dylid ei ddilyn ar gyfer y Gwasanaeth Teithiol Llyfrgelloedd i'r dyfodol.

Asesiad Effaith Cydraddoldeb

https://timau/safle/llyfrgelloedd/GwasLlyfr/Adfer%20Gwasanaeth%20%20Covid19/GwasCludo_Asesiad%20effaith%20cydraddoldeb.doc

ATODIAD 1

	Manteision	Anfanteision
<p>Opsiwn 1 – Cam 1 Gwasanaeth Cartref (misol) a Chludo Eitemau i'r Cartref yn cael ei darparu gan 3 Cerbyd llai* a gyrrwr yr un:- 1– Arfon 2. Dwyfor 3. Meirionnydd</p> <p>*faniau trydan/hybrid</p>	<p>Gallu rhoi gwasanaeth i bawb sydd yn gymwys i dderbyn gwasanaeth misol ar hyn o bryd trwy fynd a pheynnau darllen i'r cartref a hefyd gallu cynnig gwasanaeth cludo ar ofyn.</p> <p>Arbediad rhedeg 1 cerbyd a chyflogi 1 gyrrwr yn y tymor canol</p> <p>Gallu cynnig gwasanaeth cludo ar gais yn ychwanegol gan ddileu rhwystrau presennol i ddefnydd llyfrgell e.e. prysurdeb defnyddwyr/oriau agor anghyfleus/problemau trafndiaeth</p>	<p>Methu'r targed WPLS/SLICC</p> <p>Gwyro oddi wrth argymhellion y Swyddfa Archwilio gan fod y gwasanaeth yn newid</p> <p>Ddim yn gallu cynnig cyfle i ddefnyddwyr ddod ar y fan i ddewis llyfrau/gweld defnyddwyr eraill</p> <p>Cael ei weld efallai fel toriad gwasanaeth – er bod pawb sydd eisiau gwasanaeth yn gallu parhau i dderbyn gwasanaeth fel arfer.</p>
<p>Opsiwn 1 – Cam 2 Gwasanaeth Cartref (misol) a Chludo Eitemau i'r Cartref yn cael ei darparu gan 2** Gerbyd llai* a gyrrwr yr un:-</p>		

<p>1– Arfon/ Dwyfor 2 - Meirionnydd</p> <p>**Yn dilyn ymddeoliad gyrrwr yn y 1-2 flynedd nesaf</p>	<p>Gwneud y defnydd gorau o adnoddau'r gwasanaeth Llyfrgell.</p> <p>Gyrrwr yn hoffi'r dull newydd o weithio.</p> <p>Lleihau ol-troed carbon oherwydd defnydd tanwydd is i gerbydau llai a fydd yn gerbydau trydan/hybrid.</p>	
<p>Opsiwn 2</p> <p>Gwasanaeth Cartref (misol) a Chludo Eitemau i'r Cartref yn cael ei darparu gan 2 Gerbyd llai* a gyrrwr yr un:- 1– Arfon/Dwyfor 1 Meirionnydd</p> <p>Yn ogystal â Gwasanaeth Teithiol (misol) yn cael ei ddarparu gan 1 cerbyd ac 1 gyrrwr i'r sir. 1 - Teithiol</p> <p>*faniau trydan/hybrid</p>	<p>Cyrraedd targed presennol WPLS/SLICC</p> <p>Mewn lle gwell i gyflawni argymhellion y Swyddfa Archwilio</p> <p>Gallu cynnig cyfle i ddefnyddwyr ddod ar y fan i ddewis llyfrau/gweld defnyddwyr eraill</p> <p>Gallu cyflenwi gwasanaeth i'r Cartref a gwasanaeth cludo ar gais</p>	<p>Dim arbedion</p> <p>Defnydd isel yn cael ei ragweld i'r Gwasanaeth Teithiol, felly cost uchel o ran defnydd.</p> <p>Rhai arosfannau yn denu 0 defnyddwyr dros gyfnodau hir o amser.</p> <p>Angen hyrwyddo parhaus.</p> <p>Arbediad carbon is.</p> <p>Bodlondeb swydd is i'r gyrrwr Teithiol, a hefyd oblygiadau cartrefu'r cerbyd mewn lleoliad canolog i'r sir e.e. Porthmadog - os yw hyn yn bosib. Pellter teithio mawr o'r 'depot' felly y cerbyd ar y lon am amser hir iawn. Mwy gwastrafflyd o adnoddau.</p>
<p>Opsiwn 3</p> <p>Cadw'r status quo, sef 3 cerbyd Teithiol gyda gyrrwr yr un yn cyflenwi Gwasanaeth Cartref (misol) a Teithiol (misol) 1 – Arfon 1 – Dwyfor 1 - Meirionnydd</p>	<p>Cyrraedd targed presennol WPLS/SLICC</p> <p>Mewn lle gwell i gyflawni argymhellion y Swyddfa Archwilio</p> <p>Gallu cynnig cyfle i ddefnyddwyr ddod ar y fan i ddewis llyfrau/gweld defnyddwyr eraill</p>	<p>Dim arbedion</p> <p>Defnydd isel yn cael ei ragweld i'r Gwasanaeth Teithiol, felly ddim y defnydd gorau o adnoddau'r gwasanaeth.</p> <p>Dileu'r gwasanaeth Cludo presennol - ddim yn gallu cynnig gwasanaeth Cludo oherwydd maint y cerbydau (problem a nodwyd gan yrrwr Llyfrgell Meirionnydd) ac oblygiadau hygyrchedd ac amser</p> <p>Cael ei weld fel cam yn ôl o wasanaeth sydd wedi profi'n llwyddiannus a phoblogaidd. Symud am yn ôl nid ymlaen.</p> <p>Dim arbedion carbon</p>

		Mynd yn groes i deimladau a blaenoriaethau staff.
--	--	---